

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., váci körút 15.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . frt 7.—
Félévre „ 3.50
Negyedévre „ 1.75

Egyes szám ára 14 kr.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tanév kezdetén.

* * * Ismét megnyiltak Minerva megszentelt csarnokai, s mohón özönlik feléjük a tudomány-szomjas ifjuság.

A látvány valóban lélekemelő.

A nemzet tanulni vágyó fiatalsága aránylag óriási számu. Vannak középiskolák, kivált a fővárosban, melyeknek falai tizedrészét sem fogadhatják be a jelentkezőknek. Valóságos harcot vivnak minden talpatnyi helyért.

Nos, e harczban részt vesznek hitsorsosaink is, dicsőséges és mégis — áldatlan részt. Felekezetünk ifjusága aránytalanul nagy számban tódul a tudományos pályákra képző tanintézetekbe. Azokban tényleg derekasan megállja a helyét. De milyen panaszos módon juthat ehhez a dicsőséghez!

A zsidó vallásu tanulók számos középiskolába csak magasabb tandíj fizetése mellett vétetnek fel. Sőt az első osztályból sok helyt végkép kiszorítják őket ugy a vidéken, mint a fővárosban.

Tudtunkkal ez idén eddigelé az egi cisterci rendü kath. főgymnasiumban és a budapesti V. ker. kath. főgymnasiumban merültek fel e részben a legkirívóbb esetek.

És kénytelenek vagyunk kijelenteni, hogy azok miatt egyesegyedül minket érhet a vád.

Avagy lehet-e rossz néven venni az említett két felekezeti tanintézet igazgatóságától, hogy az első osztályba jelentkező zsidó tanulókat, fényes bizonyítványaik és szülei elökelő társadalmi állása daczára egyszerűen azzal bocsátják el: »Első sorban a saját hitfelekezetünkhöz tartozó tanulók elhelyezéséről kell gondoskodnunk.« És panaszkodhatunk-e, ha amazok fölvétele után nem marad hely a mi hitsorsosaink számára?

Bizonyára nem!

Ismerjük meg magunkat!

Valljuk be ama számtalanszor hangoztatott vádjogosultságát, hogy felekezetünk a felsőbb tanügy érdekében vajmi keveset áldoz. Messze hátramarad a többi felekezetek mögött, melyek kivétel nélkül emelnek és fentartanak, gyakran tetemes anyagi áldozatok árán középiskolákat és magasabb foku tanintézeteket.

És ébredjünk fel végre abból a végtelenül lealázó közönyösségből, melylyel ezt a kérdést tekintjük. A kezdeményezés már jó ideje megtörtént. Tudjuk, hogy a fővárosi zsidóság legkiválóbbjai melegen felkarolták egy zsidó gymnasium létesítésének eszméjét. Közülök a legtöbben kisebb-nagyobb pénzösszegeket ajánlottak fel e célra. A további teendők ellátása végett bizottság alakult, e bizottság tagjainak elökelő állása és tekintélye kellő biztosítékot nyujt a terv fényes sikerére, ha az általános érdeklődés támogatja őket munkájukban.

Be kell látnunk, hogy ez az eszme megérdemli az általános érdeklődést.

Sokszorososan megérdemli.

A stereotyp ellenvetéseket, melyek az elkülönítés és egyéb tetszetős jelszavak hangoztatása mellett tisztán személyes okokból eredtek, az erre hivatottak ismételve alaposan megczáfolták. De ha meg nem döntötték volna is azokat, háttérbe kellene szorulniok azzal a számtalan érveléssel szemben, mely az eszme megvalósítása mellett szól.

Egészen eltekintünk attól, hogy ellenségeink egy részét elhallgattatnók; figyelmen kívül hagyjuk azt a szempontot, hogy e kezdeményezés új lendületet fogadni a tanügynek; hogy e tanintézet valódi mintaiskola lehetne, melyre mindnyájan büszkeséggel tekinthetnénk; hogy számtalan kitűnő — s

fájdalom parlagon heverő — tanerőnk megfelelő működési kört nyerne. Mellőzzük annak taglását, hogy milyen áldásos befolyással lehetne a keresztény és zsidó vallású tanulók közötti viszony javítására, — mert kétségtelenül számos keresztény növendéke volna a kitünő hírű intézetnek; de rámutatunk arra, hogy ez az iskola és az annak nyomán keletkezendők fontos kulturális hivatásuk mellett tekintélyben és erőben sokszorosán gyarapítanak hitfelekezetünket is. Eléggé igazolják ezt a kitünő katolikus tanintézetek. De fejlesztenék összetartási érzetünket is, valamint kiváltkép művelnék és ápolnák h a z a f i a s törekvéseinket, s teremtenének olyan szellemi góczpontokat, melyek által nemcsak saját magunk, hanem a közművelődés minden igaz barátjának becsülésében emelkednének.

Bizton hisszük, hogy mikor a bizottság a közel jövőben alkalmat fog nyújtani hitsorsosainknak hogy az eszme iránti lelkesedésüket tetteikben nyilvánítsák, szóban és tettben mindnyájan egyek leszünk.

Zsidó gyarmatok.

IV.

Gutmann Dávid tekintélyes és gazdag földbirtokos volt Zalaegerszegen. A villongások,

melyek a hatvanas években a magyar zsidóság kebelében kitörték s melynek szomorú eredménye, hogy a magyar zsidóság ma 3 pártra van szétszakítva, Gutmannt, ki kezdetben mint az orthodoxok egyik vezére szerepelt, annyira elkésé- ritették, hogy, pénzzé téve minden fekvőségét, kivándorolt Palesztinába. (Ez egyike volt azon ritka eseteknek, hogy a szentföldre kora javában levő gazdag zsidó vándorolt ki). Jeruzsálemben megismerkedett földijével, Stampfer Jozsuával, ki Gutmannt csakhamar megnyerte a kolonizáció eszméjének, miután megtudta őt, a rendkívüli lelkes és jámbor zsidót, arról győzni, hogy a kolonizáció kimondhatatlan áldássá válhatik az országban lakó zsidóságnak, sőt, hogy ez fordulópon- tot fog képezni magában az ország törté- netében. Hosszu óvatos kutatás után Stampfer Gutmann számára nagy pénzösszeg árán meg- vásárolta a Jaffától 3 órányira fekvő Amle- besz nevű hajdani falut és környékét, melyből csak egyes házromok voltak még meg és mely közel egy százada, hogy pusztasággá vált. Stamp- fer kikutatta a tulajdonosokat és mert elejét akarta venni minden perpatvarnak, későbbi eset- leges megtámadtatásnak, közel 200 embert — többnyire pásztor — elégitett ki kisebb-nagyobb pénzösszegekkel, mindazokat, kik csak legtávo- labbról jogot formálhattak a tágas amlebeszi róna- sághoz. Az eladóknak megkellett esküdniök a

SEGITSEG.

II.

Bosnyák példabeszédek.

More, oganj i žena tri najveća zla.

(Tenger, tűz és asszony három legnagyobb bajthozó.)

*

Sve za lice, sa ni zašto,

(Mindent a becsületért, a becsületet semmiért.)

*

Lepa žena i sladko vino dva sladka otrova.

(Szép asszony, édes bor, két édes méreg.)

Párbeszéd két fiatal ember között.

(Pitalicza.)

— Jesi li se oženiv?

(Megházasodtál már?)

— Ne ja još.

(Még nem.)

— Blago tebe! ja jesam.

(Boldog ember! Én már megházasodtam.)

— Blago tebe!

(Boldog ember!)

Strausz Adolf.

*

Mi földönfutónak a hajlék

És éhezönek a falat:

Az tépelődő bús kedélynek

Olykor egy szó, egy pillanat.

Olyan, mint mikor gyöngé résen

Vadonba hat egy napsugár

S ösvényt mutat a tévelygőnek,

Melyen ismét haza talál

Kiss József.

*

Élet és iskola.

Nem válik sem a közéletnek, sem magának az iskolának javára, hogy főképen az ifjuság nevelésé- nek reformjától várják a közoktatás lelkes védői egy jobb jövődönnek felderülését. A szülők és általán a felnőttek mintegy fölmentve érzik magukat a kötele- zettségek alól, hogy saját erkölcsük javításán munká- lódjanak, a jövő nemzedékben látva nemesebb vá- gyaik teljesülését. Az iskola viszont, a tanítók, hogy megfeleljenek a nagy várakozásnak, felelősségük és fontosságuk tudatában, mind újabb kísérletezéssel ép azt zavarják meg, a mi alapja volna minden hatásuk- nak: növendékeik nyugalmas, háborítatlan fejlődését. A jobb jövődő előkészítése, az erkölcsi haladás: az

próféta szakállára, — és a körültekintő Stampfer erre nagy súlyt fektetett — hogy nem csak ők maguk nem fognak soha ellenséges szándékkal viseltetni az új birtokosok ellen, hanem védelmükre is fognak kelni, ha birtokuk akármely oldalról durva erőszakkal megtámadtatnék *)

Gutmann, ki régi hazájában is szorgalmas és ügyes gazda volt, nagy odaadással fogott a munkához, melyben vagy 15, az első; szerencsétlen véget ért kolónián edzett és már tapasztalatot szerzett fiatal ember hathatósan támogatta. Az új gyarmatot elnevezték *P e s z a c h T i k v o h* nak és minthogy mindjárt az első évben — a viszonyokhoz képest — gazdag termésük volt, úgy látszott, hogy joggal nevezték el telepüket Reménykapujának.

Európában lakó, Palesztina nagylelkű barátai és támogatói örömmel üdvözölték az új uttörőket és az áldásos működésű párisi Alliance Israelite Universelle is ebben az irányban kezdte a szentföld iránti gondoskodását kiterjeszteni. Jaffa közelében roppant áldozatokkal zsidó gazdasági iskolát állított fel, mely hivatva van szakképzett, mivel és edzett gazdákat nevelni, míg Jeruzsálemben magában megtette az

*) Sem a próféta, sem szakállá nem tartóztatta vissza a tisztes pásztorokat, hogy az új kolóniát meg ne támadják. Csak a múlt év április havában rohanták meg az arató gyarmatosokat, de ezek véres fejjel küldötték haza az eszközöket. Erről egyébiránt bővebben emlékezünk meg egy későbbi cikkben.

első lépést egy iparos iskola alapítására. Ma, 15 év után, úgy a gazdasági, mint az ipariskola termékei nem egy európai piacot árasztanak el. *)

Peszach Tikvoh, és az Alliance által teremtett intézet alig állottak fenn egynehány évig, midőn rettenetes csapás érte, mely később áldássá vált ugyan, de a mely bekövetkezésekor kimondhatatlan bajt és zavart okozott és az egész ország zsidóságát felette válságos helyzetbe hozta.

Muszkaországban kitörtek az ép oly szomorú, mint szégyenletes emlékü baltai, jekaterinoszlavi, kiewi és más vidékbeli zsidóüldözések. Sok ezer zsidócsalád koldusbotra jutott, hontalanná lett. Az európai zsidók figyelme s irgalma a szerencsétlenek felé fordult, kik előtt a nagylelkű Albion és az oczeánon tuli nemes nagy republika nyitotta meg kapuit. Voltak azonban az üldözöttek közt sokan, kik, ha már új hazát kellett keresniök, kivált miután Peszachtikvoh sike-

*) A kik az 1885-iki magyar országos kiállításon némi figyelemmel megtekintette a szentföld kiállítását (a keleti pavillonban), nem nézhetette csodálkozás nélkül azokat a gyönyörű tárgyakat, miket a jeruzsálemi ipariskola és azokat a Kanaán egykori áldott földjére emlékeztető szép magvakat, borokat és gyümölcsöket, miket a Jaffa melletti zsidó gazdasági iskola kiállításunkra küldött. Ezeket és még számtalan érdekesebbnél érdekesebb történeti, föld-, nép-, állat- és talajismereti tárgyakat dr. S c h w a r c z József, a jeruzsálemi Rothschild-kórház derék igazgatója saját költségén állította ki. A tárgyak nagy részét a kiállítás után szülővárosa, Kassa muzeumánsk ajándékozta.

egész nemzeti élet feladata. Mindnyájan önmagunk nevelésével kell, hogy teljesítsük. Az iskolának nincs más célja, mint hogy csorbitlanul átörökítse korunkint a szellemi művelődés és lelki nemesség tényleg elért fokát. Csupán az a nemzedék, mely meg tud felelni a jelenben kötelességeinek, remélhet jobb jövődőt utódai számára.

Dr. Kármán Mór.

Az élet ösztöne.

Régen volt. Tatarjáráskor.

Alacsony ház a Tisza partján. Vadászlak is, halászkunyhó is; mert lakója vizen halász, szárazon vadász. A meddig csak szeme lát, odáig ő az ur. Mögötte a végtelen vadon. Ős nádas, azontul ős bozót, erdő sok órajárásnyira. Nem hat azon keresztül senki, semmi. Előtte meg a kiáradt folyó. Nincs azon hid, dereglye. Az utolsó sajkát maga a halász merítette el, hogy portyázó kezére ne jusson. Most nem jöhet, nem mehet át senki.

Estőnkint kiül a kunyhó elé. Mellé szép ifju hitvese, ölébe a fiucska. Egy ölelés hármuk élete. Azt nézik: pirul-e megint valahol a sötét ég, messze-messze? A hol pirul, arra jár a tatár.

— Ne félj, gyöngyöm, ide nem jön. Széles árok most ez a mi Tiszánk. Vastag fal ez a mi erdőnk.

— De hátha mégis....?

— A mig én élek, benneteket baj nem ér. Különben a Csillag lovam elvisz a hátán mindhármunkat. Még azt a nagy arany üstöt is, a mit a Tiszából halásztam ki. Nincs, a ki a Csillagot utolérje.

— — — Egy este Tiszán innen pirult az ég. Ilyen tüzesen nem látták még soha. Valami kormos köd mászkált egész nap szanaszét a sikságon. Ráhasalt a védő vadonra, majd elkezdett nagy gomolyokban hömpölyögni a Tisza felé. Csak a gyermek aludt, szinte fuldokolva a füstös párától. Anyja szorongva nézte a láthatárt, apja elment tűz-nézni.

Mikor visszajött, halálsápadt volt. Torkán elakadt a szó is.

— Az erdő ég. A tüzet errefelé hajtja az szél. Fölfelé, lefelé, sok mértföldnyire láng, parázs az egész bozót. Fogd hamar a gyereket, lelke, meg az arany üstöt; megyek a Csillagot nyergelni!

A ló horkolva huzta magába a halál levegőjét.

— Csak ide föl mögém, édes lelke! Kapaszkodjál belém, kulcsolj körül, így ni! A gyereket majd én fogom. Az arany üstöt ide akaszd a nyereg kápájára. No most, Isten segits!

Pedig jól tudta, hogy hiába minden. Kiszámitotta, hogy egy órába se telik tán, mig a tiszá part-

reiről értesültek, e példa által hatalmasan vonva, nem Angliát, sem nem Amerikát, hanem őseik szent földét, Palesztinát választották új hazául.

Jeruzsálem egyszerre megtelt menekülőkkel. Minden zsidó háznak 2—3, sőt a nagyobbaknak 8—10 vendége is volt és hogy teljes legyen a szerencsétlenség, Romániában is ugyanakkor inszenáltak egy kis zsidóüldözést, melynek következtében számos romániai zsidócsalád is majdnem egyidejűleg az üldözött muszkazsidókkal Palesztinába menekült, kik aztán elárasztották nemcsak a szent várost, hanem minden helyet, a hol zsidó csak tartózkodott; így például voltak a kis Peszach Tikvohban is közel száz menekülő.

A szentföldi zsidók közt e hirtelen megrohanás után rettenetes éhség tört ki, és a nyomor oly mérveket öltött, hogy Palesztina helytartója, Reuf pasa segélyért fordult a szultánhoz és, a jeruzsálemi zsidó község nevében, a — fájdalom! — azóta elhalálozott Sir Montefiore Moses és a párisi s amsterdami zsidóhitközségekhez.

Nemes Montefiore bárón kívül, akkor még két férfiú tűnt ki majdnem példátlan áldozatkészsége, jótékonysága által. A Stöckerek, Istóczyak, Schönererek és Drumondok egész serege egy egész életen át nem képesek annyi rosszat cselekedni, a mennyi jót e két férfiú azóta gyakorolt. Nem kell csak nevüket nevez-

nem. Az egyik Hirsch Mórícz báró, a másik Rothschild Edmund báró Párisból.

A londoni, párisi és amsterdami zsidó hitközségek is megtették a magukét, de különösen fel kell említenem Mr. Oliphant, a nagylelkű anglikán pap nevét, melyet a szentföldi zsidók csak áldásmondások küzt emlegetnek.

A jaffai kikötőbe érkező hajók heteken át szállítottak lisztet és élelmiszereket és miután az első sükségen segítve volt, hatalmas férfiak kieszközölték a szultánnal, hogy a Palesztinába menekültek ott is maradhssanak és hogy szabad legyen ezek számára Jeruzsálem falain kívül is házakat építeni.

Ma már a régi szent város mellett új város diszeskedik rendes utcákkal, csinos házakkal, egészséges lakásokkal. A Meoh Seorim (százház) Miskan Saanim (boldogok laka), Mazkerész Moseh (emlekeztető Móséra [Montefiore]), és más kisebb-nagyobb házcsoportok, illetve városrészeknek, melyeket egyesek, vagy egyletek építettek és melyek, mint mondám, már egész új várost képeznek a falakon kívül, mindezeknek a nyolczvanas évek kezdetén még nyoma sem volt meg és a zsidó gyarmatok alapítása, és a már meglevő Peszachtikvoh meg nagyobbítása is szintén akkor vették kezdetét.

Közli: *Szabolcsi Miksa.*

(Folytatása következik.)

jára ér a tűz. A parton meg, akár föl, akár alá, órák hosszant vagtathat végig, a míg kiér az égő erdő vonalából.

— Hej, ha most tulsó partja volna a Tiszának!

De a Csillag ló csak vágtat előre, part mentében. Nagyokat prüszent olykor, első lábai közé kapva fejét, a forró levegőtől. Hátán a menekvő család is el-elburkolózik a közelgő pokol elől.

A lovas görcsösen szoritja, sarkalja lovát. Pedig tudja, mind hiába.

Mi az? Mintha egyet roppant volna az egész erdő. Valami íjesztő, éles recsegés csörtet végig azon az egész hosszú vonalon. Mögöttük, előttök folytonos ropogás, szápszavu, ezerhangú. A tűzvonal elérte a nádast. Annak a széle lobbant föl egyszerre, milliónyi tüzes szikrát szórva égnek, a hideg csillagok közé.

— Evvel is könnyebbek leszünk, — mordul meg a remegő lovas. S leoldja a nyeregről azt a nehéz aranyüstöt. A drága kincs tova gurul, a víz felé.

És újra sarkantyuba kapja lovát. Buzdítja, szidja, üti. Mintha nem rohanna az ugysis, akár a szélvész. Mi haszna? A nádás ég. A tűz kiugrasztja belőle, a mi csak eleven van benne: ordas, nyul, szarvasünő, perzselt szárnyu vízi madár. Az mind a lóval tör most előre, ki mint győzi.

De a forróság nő. Vele az irtózat, emberben, állatban. A tűztől csak úgy zeng-zsong a rengeteg nádas. Az egész természet ittas a haláltól. A vér forr, az agyvelő olvad.

— Sokan vagyunk, hárman, — dörmög a lovas. Feje kábul, szeme vérben forog. Vajjon tudja-e még: mit gondol? Azt gondolja, hogy: ha ő most egyszerre lecsuszantja magát a lóról, a Csillag annyival is gyorsabban futhat. És lefejtve melléről azt az ölelő két kezét, egyet lódit azon a félig alélt alakon...

Önmagát akarta föláldozni; mi lökte félre a kezét, hogy mást áldozott fel önmagáért? Pedig akkor is tudta, most is tudja, hogy hiába.

Már most csak kettős a ló terhe. Szakad róla a tajték, de a lovas csak sarkantyúzza, csak korbácsolja. Mintha nem tudná, hogy hiába az is.

Ember, ló fuldokolva botorkál a sűrű füstben. Nagyokat botlik a Csillag, de azért csak előre, párszakadtig.

— Hátha...

Micsoda bösz gondolat volt ez? ... Nem, nem! Soha! Én drága magzatom!

Mily hőség! Hát nincsen menekülés ebből a tüzes kemenczéből? Nincsen! Hisz előre tudta, hogy nincsen.

A spanyol zsidók Szalonikiban.

Irtá: **Strausz Adolf.**

(6. Folytatás)

A lakadalmakat ép oly szertartásokkal tartják meg a dönmeék, mint a többi spanyol zsidók keleten. E mellett azonban a törököktől átvették a szokást, hogy csütörtököt és péntek estét megünneplik. A csütörtöki ünnep (Kina Gedjesi) az asszonyoknak van szánva. Éjfél után a menyasszony elhagyja a szülei házat s elmegy a vőlegényhez. A pénteki estét rendszeren a vőlegénynél töltik. Naplementekor a vőlegény elmegy a mecsetbe, hogy ott török szokás szerint végezze imádságát. Visszajövet a menyasszony egy öreg asszony társaságában várakozik rá lakásán. A ház kapujáig megy elébe az öreg asszony és bevezeti a vőlegényt a szobába, melyben a menyasszony van, mialatt folyton dicséri annak szép és jó tulajdonságát, mert tudvalevő dolog, hogy a vőlegény a lakadalom előtt alig láthatja menyasszonyát. A szobához érve, az öreg asszony visszavonul. A fiatal férj menyasszonyát sűrűn lefátyolozva a szoba sarkában széken guggolva találja. Szombat reggel a fiatal férj meglátogatja neje szüleit vagy legközelebbi rokonait, kik e tartozó látogatásra már elkészülve, várnak rá.

A dönmeék temetkezési helyeik a városon kívül vannak, de nemcsak külön a többi zsidókéétól, hanem minden alfelekezetnek külön külön van temetője. Így tehát Saloniki körül három dönme temetőt lehet látni.

— De hátha...

Már megint ez az irtózatossá gondolat! Ketten vagyunk. Hát ha csak egyen volnánk? Egy lónak egy ember! Ketten egy lovon, ki látott ilyet? Ha csak egyet vinne a Csillag...

És csakugyan most már csak egyet visz.

— Egyen vagyunk, — hörgé a lovas. A nyelve is félre jár, többesben dadog az egyes dologról, mintha ámitani akarna valakit. Pedig hiába az is. Hátha még a lelkét is elvetné, el tudna tán menekülni erről a lobogó máglyáról?

Nincs is már gondolata. Csak valami sötét sejtelem kóvályog agyában, egyre sugva-búgva: »Hiába, hiába.«

A ló elbukik alatta, nem tudja fölverni. Ekkor maga kezd futni, gyalog, eszeveszetten. Mintha a saját élete után futna és utól akarná érni, minden áron.... az élete árán.

Már nem tud magáról semmit. Csak azt érzi, hogy még egy perc és vége van. Ekkor neki megy a Tiszának. Életét nem mentheti meg, megment hát belőle egy lélekzetre valót; annyit, hogy az egyik halálból a másikba szökhessék....

Ilyen vak hatalom az élet ösztöne.

Hevesy Lajos.

Ezen helyeken zsidó nyelvű énekeket és imádságokat alkalmaznak.

Annak jellemzéseül, hogy minő vélemény uralkodott ez ideig a dönmeékről europaszerte fölemlitem, hogy legelőször évtizedekkel ezelőtt a Salonikiben székelő németalföldi főconsul Carboneri L. lovag tett róluk említést kormányához intézett egyik jelentésében. Ezen jelentést azután ismerteti Hahn J. G. osztrák consul a Drin és Wardar vidékéről szóló utazási könyvében, melyet a bécsi akadémia megbízásából 1867-ben adott ki. Azt hiszem a tárgy elég érdekes arra, hogy kiegészítésül ezt az ismertetést itt közöljem, mely egyuttal az első volt, mit egyáltalán az időig tudományos könyvben a dönmeékről irtak.

A Carboneri leírása következőkép szól:

»Van Salonikinek ezen kívül egy csodálatos felekezete, az ugynevezett deunmé vagy mamini. A németalföldi főkonzul jelentése szerint a deunmé nyilvánosan az izlám hiveinek vallják magukat, de titokban a zsidó vallást követik. Lehetőleg elzárkóznak a nyilvánosságtól s a mecsetet csak azért látogatják meg, hogy a külszint megőrizzék. Néha egy-egy deunmé Mekkába is zarándokol, hogy igazhivőnek tűnjék fel. Sem törökökkel sem zsidókkal a deunmé nem kelnek egybe. Maguk is két felekezetre szakadtak s annyira külön váltak egymástól, hogy az egyik deunmé felekezet hive a másiktól nem vesz nőt. Vallásuk tanai nem kerültek nyilvánosságra, de vitás jogi és vallási kérdésekben a rabbinushoz fordulnak tanácsért. Számukat 3000-re becsülik. Két felekezetre oszlanak: a konjóra és a kovajeróra. E két felekezet annyira gyűlöli és utálja egymást, hogy egy kovajero a világ minden kincseért sem laknék egy házban valamely konjóval, annál kevésbé ülne vele egy asztalhoz, vagy innék vele egy pohárból. A kovajero annyira megy gyűlöletében hogy a konjót fajtalanossággal is vádolja.

A kovajerok többnyire kereskedők és irástudók. Majd mind a nyilvános irnok s hivatalnok e felekezethez tartozik. A tudósok a héber nyelvet is értik. A kovajerok üzletei a bazár Missir Kjarsi nevű részén állanak; lakásaik a Porta Nuova mellett fekvő városnegyedben vannak. A konjók szegény napszámosok, iparosok és teherhordók s a keleti városnegyedekben lagnak szétszórtan.

A deunmé felekezetet 1667 táján alapította egy drinápolyi hirneves rabbi, névszerint Sabbatai Zevi. Nemcsak városában de Sophiában, Salonikiben, Smyrnában stb. nagyszámu hívőkre talált. Később magát Messiásnak hirdette s Drinápolyból Damakusba költözött. A megrémült zsidók fölkeltek az ujjító ellen s kérték a portától, szüntesse meg Sabbatai Zevi igazításait. A porta egy emberét elfogatási parancscsal Damakusba küldte s Sabbatait Konstantinápolyba hurcolták. Midőn a nagyvezér elé vezették, egy ott szol-

gáló zsidó azt sugta fülbe, hogy csak úgy mentheti meg életét, ha az izlámra tér át. Sabbatai tehát azt vallotta a nagyvezérnek, hogy ő tulajdonképen azért lépett föl Messiásnak, hogy a zsidókat a mohamedán hitre térítse s izgatásainak célja nem volt más, mint a porta figyelmét magára vonni. Ily módon megmentette életét s gazdag ajándékokban is részesült. További sorsáról nem szól a krónika.

Midőn Sabbatai az izlám hitre áttért, hivei, melyeknek száma körülbelül 1000 családra rugott, a mester példáját követték s látszólag az izlám hitre tértek. Idővel azonban sokan visszatértek a zsidósághoz s idegen nevek alatt Palesztinába vándoroltak, hogy ott büneikért vezekeljenek. Sabbatai hiveinek utolsó maradványát a salonikii konjók képezik. Tizenhét évvel Sabbatai föllépése után egy Barzelai nevű tanítványa lépett fel s folytatta mestere tanait. Sok hívője akadt, de később 4—500 családdal együtt szintén a mohamedán vallásra tért át. Tőle származnak a kavajérok.

A kavajérok gyülesháza egy minden oldalról falakkal körülvett épület, melynek bensejében Husni pasa egy vizsgálat alkalmával 1885-ben mindössze egy öreg kulcsárnót talált. A nagy köröskörül divánnal körülvett terem falán egy ősrégi perzsa kard s egy hosszú kés csüggött a falon. Egy földalatti helyiségben ostort is találtak. Máskülönben minden üres volt.

Néhány évvel ezelőtt egy fiatal deunmé megjelent Saloniki kadijánál s kijelentette, hogy át akar térni a mohamedán hitre, mert most csak látszólag mozlim. A kadi a pasához küldte az ifjut s a pasa avval az utasítással küldte el, hogy néhány napig gondolkodjék még elhatározása fölött. A fiatal ember többé nem jelent meg s az egész ügy feledésbe merült volna, ha a kadinak véletlenül nem jut eszébe az áttérni óhajtó ifju. Azonnal kutatások történtek s a deunmék eleinte azt állították, hogy a fiatal ember utazni ment. De kitűnően az állítás valótlanlansága a deunmék ismét azt vallották, hogy az ifju meghalt. A pasa kiásatta tehát holttestét és sokan azt állítják, hogy a hullán fojtogatás nyomai látszottak meg. Bárhogy álljon is a dolog a deunméknek nagy erőfeszítésekbe került míg valahogy magukat tisztázhatták.»

Ebből áll Carboneri lovag ismertetése, melynek olvasásánál kiderül, hogy wiesbadeni Braun német író egyik könyvében szólván Salonikiról, egyszerűen ezen leírás után indolt, mert valamennyi hiba, mely ebben foglaltatik egyuttal megtalálható Braunnál is.

(Folyt. köv.)

Gyöngyszemek a talmudból.

A bor vigasztal, a bor erőt ad, a bor felkelti a szunnyadó észet. De ha többet iszol, mint kell: szomorúságot hoz, gyengíti egészségedet, előli eszedet.

Bizonyításokban olyan a logika, mint ama kigyót imádó királynéban, ki imigyen szólt Rabbi Jozséhez: »Az én istenem hatalmasabb a tiednél, s ez benne van, magában a thorában.« „Hogyan“ kérdé a rabbi. „Midőn Isten megjelent Mózesnek a cserjében — felelt a királyné — Mózes elfedte arcát, de ott maradt, de midőn megpillnatotta a kigyót, Mózes, a thóra szerint, rögtön megfutamodott.

Nem az a boldog, a ki bírhatja mind azt, a mit óhajt, hanem boldog az, a ki nem óhajt semmit, a mit nem bírhat.

Jól nevelt emberre nézve a Góg és Mágóg habérja sem lehet oly rettenetes, mint élni rosszul nevelt emberek társaságában.

A házaselet sója a szemérmesség és tartózkodás.

Magyarázd meg nekem rabbi annak az okát, hogy tudós embernek a fia ritkán éri utol atyját?

Az okát, fiam, csak a bölcs gondviselés magyarázhatná meg de hogy jól van így, azt mondhatom, mert másképen azt mondanák, hogy a tudományt is, mint címet és vagyont, örökölni lehet.

Bekövetkeznek majd idők, melyekhez képest a mi korunk a vadak korszakának mondható lesz és bekövetkeznek idők, melyhez hasonlítva a mi korunkat az angyalok korszakának fogják nevezhefni. Mert az emberi fejlődés nem égfelé törekvő létra, hanem öiökké forgó kerék.

Én az emberi fejlődést — jegyzé meg rabbi Elehanan eme szavaira, rabbi Avidal — én az emberi fejlődést inkább a naphoz hasonlitanám, mely a föld alul emelkedik fel egész az ég közepéig, onnan magasabba nem mehet már, de minthogy nyugodni nem nyugszik, lefelé száll ismét a föld alá, de a hosszú sötétség után ismét nappal lesz. Boldog a kor, mely a napot legszebb ragyogásában látja, és jaj a kornak mely sötétség közepette élte át világát.

A mi a tej a csecsemőnek, az a bor az aggastyánnak.

Nooh eseténél ott van tizenöt szó előtt a „vav“*) mert tizenötösörös jajt hoz a tulságos borivás.

A rektori beszéd és Lubrich Ágoston.

— rm — „Én a tudományegyetemet szent csarnoknak tekintem, mely az igaz, jó és szép eszméinek kultusza számára állított fel; igazi templomnak tartom, melyben a vallásosságnak, a tiszta erkölcsnek, a kötelesség szigoru és lelkiismeretes teljesítésének, az igazság után való buzgó és fáradhatlan törekvésnek, a becsületes munkálkodásnak kell honolnia. Ebből a szent csarnokból, a tudományok és eszmék ezen templomából ki kell üzni mindazokat, a kik benne árulnak és vásárolnak, a pénzváltókat és galambárosokat.“

E szavakkal végzé eszmékben gazdag beszédét dr. Hunfalvy János, a budapesti tudományegyetem új rektora, midőn az új tanévet ünnepélyesen megnyitotta,

Szép és igaz szavak ezek! Egészséges, józan, és fenkölt felfogas nyilatkozik bennök, a mely felfogásban szívesen osztozunk s osztozik minden komoly, gondolkodó és lelkiismeretes ember.

*) A „v“ betű (v) mely magában is „jaj“-t fejez ki,

De ha minden komolyan és lelkiismeretesen gondolkodó ember elismeri e felfogás józanságát, s amaz aranyszavak igazságát, ne riadjunk vissza attól a kötelességtől sem, mely e meggyőződésből folyik.

Adjunk annak a meggyőződésnek tetteiben kifejezést.

Avagy hát valóban hasonló e a budapesti kir. tudományegyetem ahhoz a példányképhez, melyet nagytudományu új rektora fent idézett szavaiban körvonalazott? És avagy csakugyan a vallásosság, a tiszta erkölcs és lelkiismeretes kötelesség-teljesítése azok a jelszavak, melyek az egyetem ifjúságát és tantestületét vezérlik?

Feleljenek meg e kérdésekre első sorban magok az egyetemi tanárok. kik mindenek fölött hivatvák arra, hogy példaadásukkal meghonosítsák ama szent csarnokban az igaz, szép és jó kultuszát.

Feleljen meg reájok Dr. Lubrich Ágost, egyetemi nyilvános rendes tanár, volt nyitri antiszemita képviselőjelölt, aki szégyenletes izgatásával az üzbég hi vérontást előidézte s jelenleg — a sors maró gunyjára — az „általános neveléstan“-t akarja előadni az egyetemen.

Feleljen meg reájuk maga a kitűnő rektor, aki tudvalevőleg ugyanazon tudománykarnak egyik legjelesebb tagja, a melyhez a neveléstannak az a „jó nevelésű“ tanára tartozik.

Értsük meg végre, hogyan gondolkoznak e fölül Lubrich ur kártársai. Vajjon azt hiszik-e, hogy az antiszemitizmus tanai, melyek érdekében ez az ember sikra szállott, megegyeztethetők a szép, jó és igaz eszméjével? És vajjon úgy vannak-e meggyőződve, hogy a vallásosság, a tiszta erkölcs, a szigorú kötelességérzet, és az igazság utáni buzgó törekvés vezérli azt a férfit, a ki az embertársaink iránti gyűlöletet hirdeti, a legaljasabb szenvedélyeket szítja?

Bizony csodáljuk, hogy azok a művelt, kötelességtudó és tisztességes tanárok, a kik tudomással bírtak és bírnak Lubrich ur üzelmeiről, mindeddig nem tudták vele megértetni, hogy az általa vallott „elvek“ mellett az egyetemi tanszéken nincs helye.

Igaz, hogy ez a kormánynak lett volna első sorban kötelessége. Nem szabad lett volna engednie, hogy az az ember, kinek viselt dolgai a büntető törvény 172. §-ának rendelkezései alá tartoznak, abból a fertőből, melybe Verhovai és társai mellé sülyedt, visszatérjen az egyetemi tanszékebe.

De ha feltételezhetjük, hogy ez a rektori beszéd nem marad üres szó, hanem az program a jövőre, akkor hinnünk kell, hogy ez a keletkező egészséges légáramlat meg fogja tisztítani az egyetemet az erkölcsi miasmáktól.

H i r e k.

— **E. M. K. E.** Az erdélyrészi kultúregyesület augusztus végén tartá Seps-Szt.-Györgyön ez évi közgyűlését. Az ez alkalomból kiadott évkönyvből örömmel láttuk, hogy a hazai zsidóság a nagy ügyszö méltóan van képviselve úgy az alapító, mint a pártoló tagok sorában. Különösen fölemlítendőnek tartjuk, hogy az alapító tagok között 12 zsidó hitközség és 1 izr. nőegyesület van képviselve. E buzgósággal csakis a reformátusok versenyeznek, mint egyházközségek, míg a római kathollikusok inkább gazdag papjaik révén szerepelnek. A föntemlített hitközségek a következők: Arad, Belényes, Deés, Háromszékmegye, Kolozsvár Magyar-Lápos, Maros-Vásárhely, Miskolcz, Nagyvárad (orth. és neol), Szentes, Versecz és a nagyvárad i izr. nőegyesület. Az évkönyvből meg felemlítjük, hogy a kolozsvári zsidó templom felépítéséhez, mely a napokban készült el tökéletesen, 5000 frtnyi olcsó kölcsönrel járult.

— **Zsidó-Magyar Kultúregyesület.** A Zs.-M.-K.-E. központi bizottsága f. hó 5-én, hétfőn délután fél 2 órakor hivatalos helyiségében, (Sip utca 12. szám alatt jótékonsági ügyosztály irodájában) ülést tart, melyre a bizottság tagjai ezennel meghivatnak. Valószínűleg ez lesz a szünidei központi bizottság utolsó ülése, melyet azután legközelebb a teljes, 50-es bizottság ülése fog követni. Kívánatos volna, ha azon gyűjtőivek, melyeknek tulajdonosai működésüket a taggyűjtés terén már befejezettnek tekintik, az előkészítő bizottság irodájába mielőbb beküldetnének. Ugyan ott hétfőn, kedden, csütörtökön és pénteken d. u. 2—3 órakor a gyűjtőivek személyesen is átnyújthatók, illetőleg az ujabban jelentkező gyűjtők részéről átvehetők.

— **Új rabbi.** A czeplédi izraelita hitközség dr. Feldmann Józsefet, az országos rabbiképző intézet növendékét egyhangulag rabbijává választotta. — Dr. Flesch Armit, szintén a szeminárium növendékét az ó-kanizsai hitközség — szintén egyhangulag — választotta rabbijává. — E legújabb két rabbival együtt a nevezett intézet növendékei közül már tizen foglalnak el lelkészi állást: dr. Neumann Ede Nagy-Kanizsán, dr. Steinherz Jakab Nagy-Atádon, dr. Rosenstein Mór Tapolczán, dr. Bárány József (hatszónok és anyakönyvvezető) Debreczenben, dr. Fischer Gyula Győrött, dr. Herczog Manó Kaposvárott, dr. Schreiner Márton Csurgón és dr. Pinkusfeld Sámuel Dunaföldvárott. Dr. Feldmann, dr. Flesch és dr. Pinkusfeldet a rabbiiskola csak a következő tanév folyamán fogja rabbikká felavatni. — Megemlítjük még, hogy a pesti hitközség dr. Blau Lajost a szeminárium növendékét a magyar hitszónok esetleges helyettesítésével bizta meg.

— **Fülekről** írják lapunknak augusztus 31-iki kelttel: Szeretett főrabbin, Tannenbaum Márton Tornára történt távozása folytán a füleki izr. hitközség Tannenbaum Emánuel választá meg kerületi főrabbiává, ki is tegnap tartá ünnepélyes bevonulását. Putnokig a hitközség elnöke, Büchler Adolf ment az új rabbi elé, Feled állomásig pedig a hitközség küldöttsége. A pályaházból beláthatatlan kocsisor kísérte Tannenbaum rabbit a városba, a templom elé, hol három magyar és héber felirásu diadalkapu lőn tiszteletére felállítva. A templomban általános feszültség és tetszés között tartá első, sikerült szónoklatát. Dél-

után 4 órakor fényes diszebed volt, mely csak késő este ért véget. Jelen voltak a mező-csáthi, putnoki, verpeléti, rimaszécsi és tornai rabbi és számosan a környékbéli zsidóság köréből.

— **Klein Gyula dr. főrabbi** elhagyta szigetvári állását és f. hó 6-án d. u. 5 órakor tartja az óbudai izr. templomban székfoglaló beszédét, mint az óbudai hitközség ujonnan megválasztott lelkésze. A székfoglalás kapcsán ünnepély is lesz. Előre is üdvözljük az óbudai hitközséget, mely fővárosunk zsidó papi karát oly diszes taggal gazdagítja.

— **Brankovics György** temesvári püspök, a ki visitatio canonica céljából legutóbb 3 napig Nagy-Becskereken időzött, meglátogatta ott Klein Mór dr. főrabbit s nála mintegy háromnegyed óráig időzött. Meleg elismeréssel nyilatkozott a püspök a rabbinak a felekezeti béke fönntartására irányzott törekvéseiről és pálcát tört azon közveszedelmes irányzat fölött, melyet némely a felebaráti szeretetet ajkán hordozó lelkész napjainkban követ.

— **A jászberényi templom** építésével Kovács Károly (hitsorsosunk) állami mérnök lón megbizva. Ugyanő nyerte el a nyiregyházai kaszárnya építésére kiirt pályázatot. Kovács Károly még csak 24 éves fiatal ember, ki iskoláit a legkitünőbbben végezte, s a kihez a legszebb reményeket fűzzük.

— **Anyakönyvi ügyek.** A vallás és közoktatásügyi miniszter rendelete folytán a petrovai kerület (Máramarosmegyében) föloszlatott s ahhoz beosztott Petrova és Leordina községek a felső visói kerülethez csatoltattak, míg Ruszpolyána, Ruzskirva és Ruszkova községek Ruszpolyána székhelylyel külön kerületet képeznek. — Kaba község (Hajdumegye) kilépve a nádudvari kerületből, önálló kerületté lett. — Bucusz-Szt.-László (Zalam.) a pacsai kerületből kikebelezettvén, a zalaegerszegihez csatoltatott — Az uj-aradi kerület megszűnt és az Arad székhelylyel bíró anyakönyvi kerülethez csatoltatott. — A füleki járás területén levő 18 község kilépve a salgótarjáni kerületből, a losonci járás területén levő 14 községgel együtt, Fülek székhelylyel új anyakönyvi kerületté alakítottatott át.

— **Metternich herczegné**, született Sándor grófnő — mint bennünket értesitenek — 50 frtot adományozott a biai izr. templom építése költségeire.

— **Magyar rabbi Berlinben.** A magyar származásu Rosenzweig dr. rabbi a napokban utazott Teplitzből Berlinbe, hogy állását az ottani hitközségnél betöltse. Természetes, hogy Rosenzweig úrra csak kiváló tehetségeinél fogva esett a berliniek megtisztelő választása. Goszler miniszter a megerősítés előtt kérdést intézett az eljárásához, vajjon német embert nem lehetett-e találni?

— **A párisi Furtado-Heine asszony**, ki csak nem rég dekoráltatott a becsület rendjellel, saját költségén Pen-Bracban kórházat alapított szegény görvélyes gyermekek számára.

— **Milanóból írják:** Egy livornói zsidó kereskedő, Gioachino Ascoli ritka nagylelkűsége valló adományban részesíté szülővárosát, Massa-Carrarat. Megvette az ottani polgári menedékház számára azon épületet, melyben született s hozzá egy 350,000 lírás alapítványt tett, Massa-Carrara tanácsa elhatározta, hogy a menedékház dísztermében a nemes adakozó mellszobrárt állittatja föl.

— **A muszka zsarnok** nagyon lelkére látszott venni azt a roppant szeretetet, melylyel őt a világ legműveltebb nemzete, a francziák utóbbi időben elhalmozták. Minisztere, t. i. a kultuszminiszter nagyban foglalkozik azzal a kérdéssel, hogyan lehetne Oroszországot boldoggá tenni, és hosszas fontolgtatás után rájött, hogy hazája valóban csak úgy éri el a jólétet, ha a nép minél butább lesz. E muszka magasztosságú tervének kivitele érdekében legutóbb két rendeletet bocsátott ki. Az egyikben megszorítja azt a számot, melyben zsidók a középiskolákba fölvehetők, a másikban pedig kitiltotta az egyetemről és a gimnaziumokból a szegény fiukat, akár van bennük tehetség, akár nincs; »mert a házi cselédek, szakácsok, mosónők, szatócsok és hasonló foglalkozásuak gyermeke könnyen tévutra vezethetők s a főnálló társadalmi intézmények közt elkerülhetetlen egyenlőtlenségek ellen könnyen felizgathatók.« A mi az első, a zsidókra vonatkozó rendeletet illeti, ezentul Pétervár és Moszkva középiskoláiban csak 3⁰/₀, Varsó, Wilna, Odessa és Kiew kerületében 10⁰/₀, a többi nyolcz tankerületben pedig csupán 5⁰/₀ lehet a zsidó tanulók száma. E szerint Oroszország középiskoláiban ezentul átlag 6.1⁰/₀ zsidó tanuló foglalhat helyet, holott 1886-ban még 10.8⁰/₀-ot képeztek, sőt növekedőben is voltak. Most azonban tulajdonképen még 6.1⁰/₀-ról sem lehet szó, mivel a szegény keresztény gyermekek eltiltása folytán a tanulók száma nagy mértékben csökkent.... Nem Isten, sem a civilizált nemzetek, hanem maga Oroszország készíti önmaga számára a nyaktilót!

— **Franchetti Edmond báró**, a bőkezű olasz zsidó a bolognai 1888-ik kiállítás költségeire 50,000 lírát ajánlott föl, Az olasz hirlapok a legnagyobb dicsérettel magasztalják a báró e legujabb tényét.

— **Frankl dr., berlini rabbi** hosszas szenvedés után múlt hó 23-án Johannisbadban jobb létre szenderült. A kitűnő szónok hült tetemeit Berlinbe szállították.

— **Kiutasított hirlapiró.** Asiel Mihályt, a »Hajóecz« (Tanácsadó) szerkesztőjét a múlt évben kiutasították Romániából, Asiel azonban e hó közepén sürgős ügyeinek elintézése végett kénytelen volt Ruszcsukból Bukarestbe utazni. Megérkezésekor elfogták és a belügyminiszteriumba vitték őrizet mellett Itt a miniszter sok jóakarattal kihallgatá őt és élénken kérdezősködött a zsidók viszonyairól. A kihallgatás után elbocsátá a zsidó hirlapirót, és intézkedett, hogy a kiutasítás visszavonassék.

— **Az amszterdami régi spanyol-zsidó temető** sírköveinek föliratait olvasva a D. H. de Castro kutatásairól szóló legujabb füzetben, ott a következő diszes névsort találjuk: Don Manuel Teixeira de Mattos, Krisztina svéd királyné képviselője; ennek Diego nevű fia, ugyanazon királyné udvarából; Moses bar Jehuda, IV. Mohamed szultán követe a svéd udvarnál; Abraham Gomez de Sossa dr., a spanyol trónörökös nő orvosa; Benjamin Musaphia dr., IV. Keresztély dan király orvosa; Moses Machado, a németalföldi államok főszállítója; don Manuel de Belmonte báró, spanyol királyi kövct a hollandi udvarnál; Chacham Menase ben Izrael; Ch. Saul Lévi Mortara (Spinoza tanítója)! David Sálom de Azvedo, algiri követ; Isaác Orobio de Castro, Medina-Celli herczeg orvosa és tanár a szalamankai és a toulousi egyetemen; Ch. Joseph Pardo, a marokkói szultán követe;

Aron Salamon Palache, mór követ; Daniel Levi de Barrios, spanyol kapitány és költő; Elia Montalto Mediczi Mária orvosa; Joseph Pinto Felix, héber költő; Jacob Juda Leon és Jakob de Pina spanyol írók; Donna Mayor Rodriguez és Franczisco Nunez Homem, az első spanyol zsidók, kik Amsterdamba költöztek; Dávid Franco Mendes, héber költő; Isaac de Romacora, orvos és költő, előbb Domonkos rendi szerzetes.

— **Pétervárott** Karfunkel drt, a középiskolai tanács tagját, a kormány a Szaniszló rend 2-ik osztályával tüntette ki.

— **Délusztrália** zsidó községeinek Victoria angol királyné jubileumakor küldött üdvözlő fölirata általános feltűnést keltett. Alakja a thóratekercsé volt, de pergament és fa helyett 65 unczia ezüsből készült, a két fogóján pedig egy-egy arany korona díszlik.

— **A penszilvániai egyetem** Morais Sámuel philadelphiai rabbit a jogtudományok tiszteletbeli doktorává avatta föl.

— **Berlinben** a Georgenhirschstrasse-ban folyó ásatási munkálatoknál nyomaira akadtak a legrégebb zsidó temetőnek. Itt volt a zsidók temetkezőhelye II. Joachim idejéig, a ki alatt elűzettek. A nagy Hamburgerstrasse mellett levő sirkert csak III. Frigyes választófejedelem alatt keletkezett, minthogy akkor a zsidók újból bebocsátást nyertek.

— **Kievben** meghalt a jótékonyágáról híres Brodsky Izrael legifjabb leánya. A temetés után, melyen a város több notabilitása részt vett, a gyászoló apa 10,000 rubelt osztott ki a szegények közt.

— **Münchenből** írják a következő érdekes esetet: Egy evangellikus hitű leánynak még 1878-ban gyermeke született, ki anyja hitében meg is kereszteltette. Utóbb a bíróság előtt egy özvegy zsidó férfi bevallotta apaságát és még később ama nővel polgári házasságra lépett. A házassági szerződésben a menyasszony megígéri, hogy a zsidó hitre tér és már született három gyermekét, valamint a születendőket is zsidóknak fogja fölnevelni. Ezek szerint az első gyermek törvényesítése kétségen kívül áll. Midőn azonban a gyermeket az iskolai hatóság a házassági szerződés alapján a zsidó hitoktatóhoz utasítá, a rabbi tagadólag válaszolt, míg az evangellikus lelkész a fiut magának reklamálta. Az illetékes kerületi hatóság helyben hagyta az iskolai előjáróság határozatát, mi ellen az evangellikus lelkész fölfolyamodással élt. Az ügy még nem dőlt el és azon fordul meg, vajjon a vallási edictum zsidókra is alkalmazható-e és vajjon egyes házasságban élők — minthogy a nő tenyleg ne tért a zsidó hitre — intézkedhetnek-e jogérvényesen gyermekeik vallási nevelése iránt?

— **Cholekreisch.** E szó ethimológiája fölött vitatkozik néhány tudós a berlini »Jüdische Presse« című lapban. Legvalóbbszínű a következő magyarázat: cholekreisch = chol (profán) és kreischen (kiáltani) zsidó és német szavak összetétele, tehát a profán (név) kiáltása. Ugyanis Németország egyes vidékein még ma is divat, hogy miután az újonnan született gyermek rituális nevét a templomban már megkapta, mindennapi, közönséges (chol) nevet a gyermekek adnak neki. Az újszülött bölcsője fölé táliszt borítanak, mire a községbeli gyermekek körbe állanak és kis fiu vagy leány atyja után néhány meghatározott bibliai mondatot kórusban ismételnék. Ezután felemelik a bölcsőt az újszülöttel és a gyermekek kórusban

rázendítik a kérdést: Cholekreisch, wie soll's Kindehen heizen? (Cholekreisch, mi legyen a kis gyermek neve?) és meg is felelnek rá nyomban, általánosan kiabálva az adandó világi, chol nevet.

— **Zenta Ausztriában?** Zenta, ha jól tudjuk, a magyar alföldön van, s csak azért szállt meg bennünket egy pillanatra a kételkedés, mert a z o k, k i k, jónak látták egy magyar-zsidó organum mellőzésével csupán az „Oesterreichische Wocheuschrift“ című felekezeti lappal közölni, hogy Zentán, a magyar király születése napja alkalmából tartott isteni tiszteleten Klein József rabbijelölt szép magyar beszédet tartott, mely a jelen volt számos városi notabilitásnál kiváló tetszést aratott. Klein ur a sentai rabbi fia és a berlini Hildesheimer féle szeminárium növendéke, ki remélhetőleg diszére fog válni a magyar-zsidó papi karnak, a miről talán mégis csak illenék a magyar közönséget is értesíteni,

— **The Jewish Exponent** a czime a philadelphiai zsidó ujságnak, mely Magyarországról szóló rovatában nagy dicsérettel emlékezik meg a pozsonyi izr. kereskedelmi és a vágújhelyi zsidó reáliskoláról. Örömmel láttuk a lapban az angol pontosság és lelkiismeretesség azon jelét, hogy hazánkról Ausztriától teljesen elkülönített rovata van, mert valahányszor német lapot veszünk kezünkbe, előre is bosszankodunk azon a rosszakaratnak is beillő felületességen, melyet tőlük már megszoktunk. Politikai ügyekben elismerjük a dualismus kitüntetésének szükségességét, de közös zsidó-ügyünk — hála Istennek — nincsen Ausztriával.

— **Antiszemita demagógok sorsa.** Hámán sem kerülte ki, a többi sem fogja egykönnyen kikerülni, már mint az antiszemita demagógok megérdemelt sorsukat a miből nem következik ugyan, hogy épen oda jutnak, a hová Hamán. Itt van például Kirchmayer János, a felső ausztriai antisemlták fővezére és általában az osztrák zsidógyűlölők egyik előkelősége. A napokban egy kis kellemetlenség érte. Ugyanis a linczi rendőrség (a kagal egyik közege) katonaszabadtás és több rendbeli csalás büntette miatt dutyiba helyezte a dicső férfiut. És ez így megy sorban. Mindennap egy másik bolondító nevével találkozunk a bűntények krónikájában és e sorsuk lesz az általuk fölkarolt ügy örökös sötét pontja.

— **Verhovaiék** ismét soványabbak lettek, mert egy reményük ismét füstbe ment. Ugyanis a kecskeméti kir. törvényszék a csángózsurnaliszta czeglédi hiveinek följelentésére, melyben Gubody polgármestert és másokat mindenféle, előszámlálhatatlan bűnökkel vádolták, beszűntető határozatot hozott.

Irodalom.

Dessauer Gyula, jeles heberistánk azon alkalomból, hogy rási-fordítását Wunsche Agost, hirneves drezdai lelkész és theologusnak megküldé, utóbbtól, ki mint a „midrás rábá“ első német fordítója ismeretes, a következő levelet kapta: »Igen tisztelt uram! Fogadja legszivesebb köszönetemet szép ajándékáért. Ha már eddigi művei, a „magvas mondások lexikona“, „az imádságos könyvhöz való kulcs“, a legnagyobb érdeklődésemmel találkoztak, úgy még nagyobb mértékben történik ez jelen új munkájánál. Megszereztem magamnak mindezen könyveket, bírom az Ön 5 kötetes rási fordítását is 1867-ből. Ez utóbbiból sokat

tanultam. Az ön újabb rási-kommentárja könnyebben kezelhető és használhatóbbá lett a kutatásra a rási szöveg elhagyása folytán. Mindenekelőtt azonban nyert a munka a javító kéz által. Sok lett benne talpraesettebb és mégis megfelel a szövegnek. Nagyra becsülöm a rásit, már tradícionális exegezise miatt is, mert mindig vissza mutat a talmud és a midrásra. Ezen szempontból nélkülözhetlen a talmudistára nézve. — Mindig örülök, ha egy valóban zsidó nemzeti munka fordításával találkozom. Még többnek kellene ez irányban történni! Ha pl. már lefordították volna a talmudot, bizonyára már nem egy a zsidók ellen intézett rágalom elmaradt volna. Szép föladata volna a zsidóságnak, ha oly intézetet alapítanának, mely a zsidó irodalom fő műveit szép fordításokban a világ számára hozzáférhetővé tenné. Azt nem lehet remélni, hogy mindenki talmudistává leszen. Hisz maguk a zsidók között is mindinkább fogynak a héber ismeretek. Még egyszer köszönetemet! Szorgalmasan használni fogom művét, és a hol csak lehet, idézni és kellőleg méltatni. Kitünő tisztelettel stb. Drezda, 1887. július 10. Wünsche Ágost dr. s. k. Albrechtstrasse 28.“ Ugyancsak ezen rási-kommentárra vonatkozólag, melynek magyarra fordítása fölötté kívánatos volna, egy más kitünőség, a lipcsei Delitzsch Ferencz tanár részéről is kapott Dessauer Gyula elismerő sorokat. Delitzsch tanár levele a következőleg hangzik: „Tisztelt uram! Fogadja forró köszönetemet két nyelvű rásijáért! Mennyivel gyarapította Ön 50 év óta a talmud és rabbinisztika megtanulásának segédeszközzeit; mint fiatal ember majdnem teljesen a szóbeli oktatásra voltam utalva, melyet ma sem nélkülözhet senki, aki talmudot, rásit és toszáfoszt akar olvasni tanulni. Rási (és nem Kimchi vagy Ibn Ezra) a rabbinisztikus mintairó. Sok százán lesznek hálával Ön iránt, hogy Rási bibliai kommentárját számunkra hozzáférhetővé tette és így hidat épített nekiök a rabbinikus irodalom szigetéhez. Tudósítson, kérem, mennyiért kapható ez az Ön héber-német rásija. Minden alkalmat föl fogok használni, hogy a lipcsei „Institutum Judaicum“ látogatóinak ajánljam, ez lesz a legjobb köszönet, melyet Ön iránt lerovok. Lipcse, 1887. június 25-én. Maradok stb. Delitzsch Ferencz s. k. tanár.“ — Azt hisszük, nem mondhatunk tárgyilagosabb kritikát Dessauer Gyula művéről, mintha két ily tekintélyes férfi véleményét közöljük és Dessauer urat sikereihez üdvözöljük.

Előfizetési felhívás!

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetésük augusztus hó végével lejárt teljes tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési feltételek:

egész évre	7 frt — kr.
fél évre	3 frt 50 kr.
negyed évre	1 frt 75 kr.

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

egész évre	6 frt — kr.
fél évre	3 frt — kr.
negyed évre	1 frt 50 kr.

Az „Egyenlőség“
szerkesztősége és kiadóhivatala
Budapest, Váci-körút 15 sz.

Az inkuizíció karmai közt.

— Történeti elbeszélés. —

(28. folyt.)

— Mit? Akadt olyan ember, a ki a szent törvényszék munkájába bele mert kontárkodi?! Aztán ki volt az a »jó ember« — kérdé Abarbanel.

— Nevét szívünkbe véstük; ott emeltünk számára emlékkövet; de ajkunkról csak ima közben hallható.

— Ejnye, adta ficzkója! Majd hát belédszorítom, hogy ima közt sem legyen hallható! Azonnal kivele! Tudni akarom, hogy a szent törvényszék szemmel tarthassa!!

A marannus, ki elérte a játékot, valami nevet mondott ki, hogy Abarbanel ne legyen kénytelen megtenni, a mit ígért.

— Szép, szép! De majd tudom, megfizeti az árát, drágán. Majd megtanítjuk mi ezt az urat, milyen fontos dolog az istentagadók segélyezése! Hanem, te, lurkó, mond csak, hova a pokolba került a ti többi jómadár pajtásotok?

— Hogy hova a pokolba kerültek, biz én nem szolgálhatok vele. Annyit azonban mondhatok, hogy átuszták a Tájót, s azóta Portugáliában olvassák a csillagokat.

— Hát ti mért nem követtétek szépséges tártásaitokat?

— Miért? miért? No, mi nem tudunk uszni!

— Csak azért? A szent törvényszéktől való félelem tehát nem tartott volna vissza? Hahaha! Ezt jó tudni. Legalább megemlegetik! Hanem, szólj csak, mennyi ideje lehet, hogy azok a jó madarak elláboltak?

— Vagy három órája.

— Milliom ördög és máglya! Akkor nyakunk közé szedjük ami lábainkat! Tiszt uram, hallja-e rohannunk kell! — szólt Abarbanel a kapus őrtiszt felé fordulva.

— Miattam lehet. Én nem állom el utatokat! De azt hiszem, ezeket az isten tagadókat ránk bizhatnátok, míg a többi tizet elcsipitek; nincs szükségtek csikókra? — volt a tiszt válasza.

— Köszönjük a szivességét; ám nem élhetünk vele. Győzzük mi ezeket is. Aztán meg sohasem lehet ezekben a ficzkókban bizni. Kár volna magatokra ilyen nagy felelősséget vállalni. Majd csak meg leszünk velük mi magunk is. S így a szent törvényeknek sem lehet kifogása.

— Szivességünket nem akarjuk rátok erőszakolni, — válaszolt a tiszt s egy bádoggal lemezt adott Abarbanel kezébe. — A legközelebbi határőrvédőnek

adják ezt át, ez fog majd másikat adni cserébe, melyet megint a következő őrnek kell bemutatni.

Abarbanel és társai, kik az inquisitio szolgáinak ruháját viselék, erre összetaszigálták az állítólagos foglyokat és utnak eredtek.

Teljes tüdővel szitták a levegőt, gyorsabban pezsgett ereikben a vér, hogy ezen az akadályon is szerencsésen tul estek. A hidon vagy 6 órségnél cserélték be bádoglemezeiket s végre valahára portugall földre tették lábaikat.

A lelkiismeret szabadság börtöne, Spanyolország hátuk mögé jutott. Portugall földön vallásuk napja, melyért se kín, se nyomor, se szenvedés nem volt sok, kezdett derengeni... Boldogok voltak. Boldogságuk érzete betöltötte minden csepp vérüket, oda vésődött vonásaikba, kisugárzott szemeikből.

A hajnal kezdett pirkadni. Biborpalástjáva! beborította az eget, s a nap aranyos küllői arany fonalat szóttek bele. A fák egész piros levelei mintha szabadságdalt suttoztak volna; s az éles szellő, mintha hymnust zengene.

Menekülőink előtt is ugy pirkadt vallásszabadságuk hajnala; bibor palástjával ez is beborította egüket s reményük aranyos fonalat szótt bele....! Lelkük tele volt, szívük csordultig, imádkozniok kellett!

Ah, az első imádság, melyet nem zavarhat meg közelgő üldözők zaja. Az első hálaima, melybe nem vegyül a bizonytalanság kétségbeesése. Az első könnyörgés, melyet meg nem bont a fájdalom fohásza. Az első fohász, melyből ki nem hangzik a lánczok csörgése...

A földre borultak, az anyaföldre, mely nem ver szoros bilincset a lelkiismeret szabadságára. Arra fordultak, hol a nap teljes pompáját kezdte kifejteni, szemükben könny ült, s a szomjas földre forró harmat hullt, szemeik harmatja... Imalepel nem volt rajtuk, homlokukra, balkarukra nem tűzték Izráel emlékeztető jelét. de azért imádkoztak. Imádkoztak buzgón, forrón, ugy, mint csak az imádkozhatik, ki csodálhatja az Örökkévaló hatalmát, s a kinek szívében a hit izmos gyökeret vert.

És Isten az ilyen imában nem keresheti a szertartást; nem a szokást; hisz arra talált, ami emberré teszi az embert, a szivre.

(Folyt. köv.)

Pályázat.

A Szatmári izr. hitközségnél egy sóchet-ubodek v'kóré állása töltendő be, **f. évi roschódes Marchesvankor**. Fizetés évi **550**

f. évi szabad-lakás és mellékjövödelmek.

Ajánlatok szigoruan orth. rabbiktól kiállított bizonyítványok Kapcsán **f. évi oktober 21-ig** nyujtandók be. Jó báál tefila előnyben részesül. Uti költséget csak az alkalmazott nyer.

Szatmár, 1887 augusztus 26.

Freund,
hitközs. elnök.

Pályázat.

A helybeli orth. izr. hitközségnél egy móre czedek (rabbi helyettes) állása van üresedésben, a ki egyuttal sóchet ubodek, korszerű báál tefila, törvényszerű anyakönyvvezető és móhel. **Évi fizetés 400 frt. és mellékjövödelmek.** Ajánlkozók sziveskedjenek kérvényeiket 3, elismert orth. rabbi bizonyítványával együtt **september 10-ig**, beküldeni. Csak alkalmazott utiköltségei térítettnek meg. Próbaelöadás kívánatos.

T. Beó, 1887. augusztus hó

Jósef Ferencz, elnök.

MAX VICTOR-féle

Ujévi üdvözlő-jegyek.

שנה טובה תחמצנו לפ"ק

VILÁGHIRRE

tettek szert; mert a Victor-féle üdvözlő-jegyek évek óta eredeti és művészi kiállításoknál fogva **különös előszeretettel** vásároltatnak és semmiféle versenyző által utol nem érettek. Az idej választék fölülmul

minden eddig nyujtottat.

Teljes mintagyűjteményt (125 válogatott példányban) bérmentve küld előleges kifizetés vagy utánvétel mellett 11 márka 50 fillértől kezdve vagy felében.

I. sorozat: albumok, panorámák stb., 2-25 márka. II. 46 különböző levelezőlap, 2 márka. III. Tréfás minták, 1-20 márka. IV. Gyémántkártyák, 90 fillérjével. V. Virágos kártyák, 3 márka. VI. Kis virágos és névjegyek, 1-50 márka. VII. Levélpapírosok gyermekek számára, 70 fillérjével. Arjegyék ingyen és bérmentve.

Max Victor, Köln a. Rh.

Lithographisches Kunst-Institut und Präge-Anstalt.

דיא ספרים-האנדלונג פֿאַן
Stamberger B. Miskolcz

עמפֿיעהרט איהר רייכאססאָרטערס לאַנער פֿאַן ספרים
חדשים וישנים. ספרי תורה, תפילין, מוזות מספרים
מומים ונאמנים. פֿעהלערפֿרייע שופרות פֿאַן 3 ביו 3 גול.
50 קר. מחזורים 9 מהייליג עלענאנט אונד שאַרק גע-
בונדען מיט יידישער אָדער דייטשער איבערזעצונג 4 גול.
מחזורים 5 מהייליג 3 גול. 40 קר. מחזורים 4 מהייליג
2 גול. 50 קר. מחזורים 2 מהייליג 2 גול. מחזור
אין איינעם באַנד פֿאַן ראש השנה ויום כפור 1 גול. 20 קר.
מחזורים 2 מהייליג אונגאַריש איבערזעצט 2 גולדען.
מחזורים 2 מהייליג מיט מטה לוי, בית לוי, מעשה
אורג אונד איבערזעצונג לעדער געבונדען 2 גול. 50
קר. מחזורים 2 באַנדע אָהנע איבערזעצונג 60 קר.
מחזור 3 מהייליג שאַשען-פֿאַרמאט 50 קר. אין 2 באַנדען
פֿיר ראש השנה ויום כפור 30 קר. גראַססעס לאַנער פֿאַן
יאָאָסלויער אונד קאַלמאַער פֿיינסטען שאַפּוואָלל-
טליתים פֿאַן 4, 5, 6, 7, 8, 9 ביו 12 גול. בחור טליתים,
צדאקל, ציצית, פֿיינסטע זיידען-טליתים פֿאַן 6, 7, 8, 9
ביו 10 גול. עכטע גאַרד- אונד וילבער-באַרטען פֿאַן 2, 3, 4,
5, 6 ביו 8 גול. פֿיר עכט וויד גאַראַנטירט. געכעט-ביכער
אין סאַממט, זיידע אָדער עלפֿענביין געבונדען פֿאַן 2 ביו 6
גול. לחג הסוכות אַתרוגים, לולבין וחדשים דירעקט אויס
ערסטער קוועללע אין גראַסער אויסוואַהל צו ביליגסטען
פֿרייען. יום כפור-קאַפּפּע אויס ווייסער זיידע, אַטראַס,
מיט גאַרד אָדער וילבער-באַרטע 1 גול. 50 קר. מענה
לשון, לקוטי צבי, שערי ציון, סליחות, תחינות אין
גראַסער אויסוואַהל. גראַססעס לאַנער פֿאַן ראַסטריר-
טען געשעפּטם-ביכערן, שרייבעקווויטען, ערעמענטאַר-
אונד גימנאַזיאַל-שולביכערן. — בעשמעלרונגען געגען
נאַכנאַהמע ווערדען שנעלרסטענס גענוי אויסגעפֿיהרט. ניכט
קאַנוועניענדעס וויד אָהנע אַנשאַנד צוריקגענאַמען.

Hirdetmény.

Alóírt Könyvkereskedő ajánlja a t. közönségnek
mindennemű imakönyvekkel gazdagon fölszerelt raktárát,
a legkülönfélébb kötésben, a legegyszerűbb papirkötéstől
kezdve a legfinomabb bársony, csont-és elefántcsont-
diszitésig, valamint 3. 3. 4. 5. és 9 kötetű machzir
kiadásait, melyek német fordításokkal vannak ellátva.
Ugyanott kaphatók gypjú és selyem-táliszok minden-
féle nagyságban, tefilin, cziczisz, mezuzosz, sófer és olcsó
új évi üdvözetek, ezüst Klé Kódes eszközök, új és régi
hibátlanul és szépen írott széfer tórák jótállás mellett,
aranyozott műhímezsek poróchesz számára, tóratakarók
stb. Minden megfelel a rítusz és a korüzlés kívánalmainak.
Mintarajzok és árjegyzékek kívánatra szívesen
küldetnek. Tóratakarók készletben vannak. A szukosz
ünnep alkalmából olcsó és válogatott eszrog és lulov
kapható a legolcsóbb árak mellett nagyban és kicsinyben.

M. Hirschler & Sohn

Bécs. I. am Bergl Nr. 1.

Nyomatott Márkus Samunál Budapest, Andrassy-ut 12. sz.

Előkelő orvosi tekintélyek u. m.:
*dr. Korányi tanár kir. tanácsos, dr. Kó-
 márszky tr.,
 dr. Kólló, dr. Schwimmer tanár, dr. Müller
 tanár,
 dr. Reinté, dr. Herman s. főorvos stb.
 Budapeston;
 dr. Braun tanár udvari tanácsos,
 dr. Bokitansky tanár, kormányta-
 nácsos dr. Snitzler tanár, dr. Osor
 tanár, dr. Winternitz tanár, dr.
 Herz egyetemi tr., dr. Rott tr.,
 dr. Mareczeller, Eulenthal
 dr. Kautz, dr. Gold udvari
 orvos, dr. Batsy a bécsi
 orvosi collegium titkára
 stb. stb. Bécsben; itélete
 folytan*

KORONA-FORRAS
 (HYGIEA-SPRUDEL)
 Radkersburg mellett Stájerországban.
 Legjelesebb, legtisztább égvényes savanyúvíz.

Hygiea-Sprudel
 nemcsak a legkittü-
 nőbb, legkellemesebb
 izü és legegészségesebb
 ital, hanem egyszersmind
 az emésztési, lélegzési és
 vizeleti szervezetek bajaiban
elsőrendü gyógyviz.

Főraktár:
 Kapható **ÉDESKÜTY L.** udv. szállitónál,
 továbbá minden fűszerkereskedés és vendéglőben.
MAUTNER ADOLF-nál, BUDAPEST,
 Arany János-u. 36.
 A legjobb óvszer a cholera ellen.

In zweiter Auflage erschienen:

„Raschi's Pentateuch-Commentar“

vollständig in's Deutsche übersetzt von
JULIUS DESSAUER, em. Rbb. Budapest
 (Waitznerstr. 22) Preis 8 Mk. — **Gutachten
 und Empfehlungen** von den hochw. Herrn:
 Rbb. Dr. Lehmann, Mainz. Rbb. Dr. Hildeshei-
 mer, Berlin. Rbb. Sam. R. Hirsch, Frankfurt.
 Rbb. Dr. Kayserling, Budapest. Dr. Adler, Chief
 Rabbi of the united Congregation of the British
 Empire, London. Dr. Zadok Kahn, Grand Rabbín
 de Paris. Dr. D. Kaufmann, Prof. an der Landes
 rabbinerschule in Budapest. Prof. Franz Delitzsch
 Leipzig, (bestelte 5 deutsche Raschi für's Insti-
 tutum Iudaicum). Lic. Dr. Aug. Wünsche in
 Dresden, u. A.